

Nr 172.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om straff för överträdelser av vissa ransoneringsförfattningar, m. m.; given Stockholms slott den 6 mars 1942.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om straff för överträdelser av vissa ransoneringsförfattningar; samt
- 2) lag om förbud i vissa fall mot handel med ransonerade varor.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

Thorwald Bergquist.

F ö r s l a g

till

L a g**om straff för överträdelser av vissa ransoneringsförfattningar.**

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

I fråga om brott mot sådana av Konungen i anledning av rådande utomordentliga förhållanden utfärdade författningar, som angå reglering av handeln med eller förbrukningen eller användningen av vissa varor eller avse åtgärder till förberedande av sådan reglering, skall i den mån Konungen därom förordnar, jämte de i författningarna meddelade straffbestämmelserna, gälla vad i denna lag stadgas.

2 §.

När Konungen beträffande viss författning meddelat förordnande enligt 1 §, skall, om brottet med hänsyn till omständigheterna är att anse såsom grovt, med fängelse eller straffarbete i högst två år straffas

1) den som överlåter eller ur egen rörelse uttager vara i strid mot vad som är stadgat i författningen eller som bryter mot villkor, som med stöd av författningen föreskrivits för tillgodonjutande av inköpslicens eller annat tillstånd eller medgivande varom i författningen förmäles;

2) den som förvärvar vara under sådana förhållanden, att han är förfallen till ansvar jämlikt författningen;

3) den som uppsåtligen underlåter att i anteckningar, som skola föras jämlikt författningen, införa uppgift som bort i sådana anteckningar införas eller som i sådana anteckningar inför veterligen oriktig uppgift;

4) den som underlåter att fullgöra deklARATIONSSKYLDIGHET, som åligger honom jämlikt författningen, eller som lämnar veterligen oriktig uppgift vid fullgörande av deklARATIONSSKYLDIGHET, som åligger honom jämlikt författningen;

5) den som obehörigen förskaffar sig eller annan sådan inköpslicens eller sådant inköpskort eller annat bevis om rätt till förvärf av vara, som utfärdat med stöd av författningen, eller som, i syfte att obehörigen förskaffa sig eller annan sådant bevis eller att förskaffa sig eller annan sådant bevis

större myckenhet av varan än som eljest skolat erhållas, till vederbörande myndighet eller dess ombud lämnar medvetet oriktig uppgift;

6) den som obehörigen förskaffar sig eller annan legitimationskort, som med stöd av författningen utfärdats för möjliggörande av kontroll vid utdelning av inköpskort för ransonerade varor och av andra dylika handlingar, eller som, i syfte att obehörigen förskaffa sig eller annan sådant legitimationskort, till vederbörande myndighet eller dess ombud lämnar medvetet oriktig uppgift.

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om gärningen avsett betydande myckenhet av varan eller bevis angående sådan myckenhet eller avsett ett flertal legitimationskort.

Ej må till straff enligt denna lag dömas, där gärningen är straffbar enligt allmänna förfogandelagen eller är enligt strafflagen med strängare straff belagd.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

F ö r s l a g
till
L a g
om förbud i vissa fall mot handel med ransonerade varor.

Häri genom förordnas som följer.

1 §.

Har Konungen i anledning av rådande utomordentliga förhållanden genom särskild författning förordnat, att vara icke må försäljas eller eljest överlåtas annat än i den ordning, som i författningen angives, eller i den ordning och under de villkor vederbörande centrala kristidsmyndighet bestämmer, må efter Konungens bemyndigande den centrala kristidsmyndigheten, därest någon som idkar handel med den sålunda ransonerade varan i väsentlig mån åsidosätter av Konungen eller av kristidsmyndighet beträffande varan meddelad ransonerings- eller prisbestämmelse, meddela förbud för honom att saluhålla eller försälja eller annorledes överlåta sådan vara ävensom, i den mån myndigheten finner särskilda förhållanden därtill föranleda, övriga till myndighetens verksamhetsområde hörande ransonerade varor.

Har central kristidsmyndighet meddelat förbud enligt första stycket, må annan central kristidsmyndighet som erhållit i samma stycke avsett bemyndigande, i den mån särskilda förhållanden därtill föranleda, utsträcka förbudet att gälla jämväl ransonerade varor hörande till sistnämnda myndighets verksamhetsområde.

Förbud, varom i denna paragraf förmäles, skall delgivas vederbörande i den ordning, som angående delgivning av stämning är stadgad.

2 §.

Förbud att saluhålla eller överlåta vara gäller så länge av Konungen meddelat förordnande, som i 1 § sägs, gäller med avseende å varan eller till dess förbudet dessförinnan av vederbörande centrala kristidsmyndighet upphäves.

3 §.

Då förbud meddelats jämlikt 1 § vare den, för vilken förbudet meddelats, berättigad att få de förråd av de av förbudet omfattade varorna, som

han vid delgivningen av förbudet äger, inlösta genom vederbörande centrala kristidsmyndighets försorg mot skälig ersättning i den ordning och enligt de närmare bestämmelser i övrigt myndigheten meddelar. Vinnes ej enighet om ersättningen, skall denna bestämmas av riksvärderingsnämnden.

4 §.

Saluhåller eller överlåter någon vara i strid mot förbud, som i 1 § sägs, straffes med dagsböter eller fängelse.

5 §.

Fälles någon till ansvar jämlikt 4 § skall domstolen, där ej särskilda förhållanden till annat föranleda, förklara gods eller penningar, som den tilltalade i samband med överträdelsen mottagit, ävensom de förråd av de av förbudet omfattade varorna, som den tilltalade äger eller innehar, förverkade eller, om egendom som sålunda skolat förklaras förverkad ej kan tillrättaskaffas, förplikta den tilltalade att utgiva dess värde.

Äges varuförråd, som i föregående stycke avses, av annan än den tilltalade, må förrådet icke förklaras förverkat med mindre ägaren, där han är känd och anträffbar med stämning, erhållit underrättelse om målet i den ordning, som angående delgivning av stämning är stadgad.

Förklaras vara jämlikt denna paragraf förverkad, skall även emballage eller kärl, i vilket varan förvaras, vara förverkat.

6 §.

Förverkad egendom skall försäljas mot skälig betalning och under iakttagande av de föreskrifter, som gälla för överlåtelse av egendom av det slag varom fråga är.

Har varuförråd, som i 5 § avses, tagits i beslag jämlikt lagen om vissa tvångsmedel i brottmål må, därest varan är underkastad förskämning eller snar förstörelse, myndighet som förordnat om beslaget eller, där beslaget verkställts utan sådant förordnande, den myndighet, på vilken ankommer att pröva huruvida beslaget skall bestå, genast försälja egendomen under iakttagande av bestämmelserna i första stycket.

7 §.

Husbonde ansvarar för förseelse, varom i 4 § förmäles, som begås av hans husfolk eller i hans arbete antagen person, liksom vore förseelsen begången av honom själv, såframt ej omständigheterna göra sannolikt att förseelsen skett utan hans vetskap och vilja.

8 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, ävensom behållna försäljningssumman för förverkad egendom eller belopp, som jämlikt 5 § utgives i stället för sådan egendom, skola tillfalla kronan.

9 §.

Klagan över beslut, som central kristidsmyndighet meddelat i fråga om tillämpning av 1 eller 2 §, skall föras hos Konungen genom besvär, vilka skola hava inkommit till folkhushållningsdepartementet före klockan tolv å trettionde dagen efter den, då klaganden erhöll del av beslutet. Utan hinder av däröver förd klagan skall myndighetens beslut lända till efterrättelse, intill dess annorlunda förordnas.

Över beslut, som avser tillämpning av 3 §, må klagan icke föras.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

---

*Utdrag av protokollet över folkhushållningsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 13 februari 1942.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler t. f. chefen för folkhushållningsdepartementet, statsrådet Bergquist, fråga angående *vissa ändringar i gällande bestämmelser rörande straff för olovlig överlåtelse av ransonerad vara, m. m.*

Föredraganden anför:

Enligt ransoneringsförfattningarna gäller i allmänhet att den, som överlåter ransonerad vara i strid mot meddelade föreskrifter, skall straffas med dagsböter eller fängelse i högst sex månader; för visst fall gäller motsvarande bestämmelse med avseende å den, som för egen eller sin familjs räkning ur egen rörelse uttager ransonerad vara i strid mot meddelade föreskrifter. Till samma straff skall den dömas som bryter mot villkor, som föreskrivits för tillgodonjutande av inköpslicens eller annat tillstånd eller medgivande, eller som uppsåtligen underlåter att i anteckningar, som enligt författningen i fråga skola föras, införa uppgift, som bort där införas, eller i sådana anteckningar inför veterligen oriktig uppgift. Vidare skall till straff, varom nyss är sagt, dömas den som lämnar veterligen oriktig uppgift vid fullgörande av deklara-tions- eller uppgiftsskyldighet ävensom, i vissa fall, den som underlåter att fullgöra stadgad deklara-tionsskyldighet. Har ransonerad vara olovligen överlåtit skall förvärvaren av varan, därest förvärfvet skett i syfte att återförsälja varan eller att använda den för yrkesmässig tillverkning eller beredning av varor till avsalu eller förvärvaren uppsåtligen förlett överlåtare till förseelsen, dömas till enahanda straff som är stadgat för överlåtare (jfr S. F. S. 1941: 902). I vissa fall gäller emellertid ett mera vidsträckt köpareansvar. Beträffande matfetts-, fettråvaru-, ägg- och gräddransoneringsarna gäller sålunda, att den som förvärvar varan i strid mot meddelade föreskrifter straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader ändå att han icke handlat i sådant syfte, som nyss är sagt, eller förlett överlåtare till förseelsen.

Vidare stadgas regelmässigt i ransoneringsförfattningarna straff för den som obehörigen yppar vad han med stöd av bestämmelserna i vederbörande

författning inhämtat genom deklARATION eller uppgift eller vid granskning av handelsbok eller annan handling; straffet är dagsböter eller fängelse intill fängelsestraffets normala maximum, två år.

Slutligen stadgas straff (dagsböter eller fängelse i högst två år) för den som obehörigen — genom tillgrepp eller annorledes — förskaffar sig eller annan inköpslicens eller annan av vederbörande myndighet utfärdad handling, som tjänar till bevis om rätt till förvärv av ransonerad vara, eller, i syfte att obehörigen förskaffa sig eller annan sådant bevis eller att förskaffa sig eller annan sådant bevis å större myckenhet av varan än som eljest skolat erhållas, till myndigheten eller dess ombud lämnar medvetet oriktig uppgift. Den som till försäljning utbjuder eller försäljer eller eljest mot vederlag överlåter bevis om inköpsrätt eller som för förvärv av ransonerad vara obehörigen använder sådan för annan utfärdad handling, som nyss är sagt, straffes med dagsböter.

I vissa fall kan emellertid straffet för olovligt förfogande över ransonerad vara bli strängare än vad som följer av det förut sagda. Ligger varan under beslag och innefattar den åtalade gärningen tillika brott mot allmänna förfogandelagen, skall straffet nämligen utmätas enligt sistnämnda lag. Straffskalan kommer för sådant fall att inrymma dagsböter samt fängelse intill fängelsestraffets normala maximum ävensom, vid synnerligen försvårande omständigheter, straffarbete i högst två år.

Vid olovlig överlåtelse av ransonerad vara kunna vidare, förutom det egentliga straffet, ådömas vissa särskilda påföljder. Enligt 2 § kungörelsen den 20 december 1940 (nr 1032) angående särskilda påföljder vid olovlig överlåtelse av vissa ransonerade varor m. m., sådant nämnda författningsrum lyder enligt kungörelse den 19 juli 1941, nr 671, *skall* nämligen domstolen, där ej särskilda förhållanden till annat föranleda, tillika förplikta vederbörande att utgiva ersättning för värdet av vad som olovligen överlåtits. Vidare *må* domstolen, efter ty skäligt finnes, förklara de ytterligare förråd av varan förverkade, som den tilltalade äger eller innehar.

I en den 24 november 1941 till folkhushållningsdepartementet inkommen, av författningsutkast åtföljd skrivelse har *statens livsmedelskommission* hemställt om vissa ändringar och tillägg i fråga om ransoneringsförfattningarnas straffbestämmelser m. m.

Beträffande frågan om höjning av straffskalan för ifrågavarande brott anföres i kommissionens skrivelse, efter det en redogörelse lämnats för ransoneringsförfattningarnas straffbestämmelser, följande:

De erfarenheter, som vunnits rörande domstolarnas tillämpning av ransoneringsförfattningarnas straffbestämmelser, ge vid handen, att domstolarna i många fall för överträdelser av ransoneringsförfattningarna utdömt straff, vilka varit så låga, att de knappast varit ägnade att befrämja det med straf-

fet avsedda ändamålet. Livsmedelskommissionen har redan av denna anledning ansett det önskvärt med en höjning av straffsatserna. Oberoende av vad nu anförts synes emellertid numera en dylik höjning vara nödvändig. I det skärpta försörjningsläge, som inträtt till följd av den fortsatta avspärrningen samt de båda senaste årens felslagna skördar, äro nämligen lockelserna till överträdelse av ransoneringsbestämmelserna och möjligheterna att genom dylika överträdelse ernå obehöriga vinster betydligt större än tidigare. De straffmöjligheter, som för närvarande förefinnas, synas i praktiken icke leda till en så kraftig reaktion från samhällets sida, som i det nu uppkomna läget är erforderlig och av det allmänna rättsmedvetandet anses befogad.

I de fall, där ransonering å viss vara sammankopplats med beslag å varan i fråga, blir sådan överträdelse av ransoneringsbestämmelserna, som samtidigt innebär brott mot allmänna förfogandelagen, straffbar enligt sagda lags bestämmelser i stället för enligt vederbörande ransoneringsförfattning. Dylikt brott mot allmänna förfogandelagen straffas enligt 23 § sagda lag med dagsböter eller fängelse, varjämte, om omständigheterna äro synnerligen försvårade, straffet må höjas till straffarbete i högst två år. Den, som olovligen överlåter ransonerad vara, kan således, om varan ligger under beslag, dömas till två års straffarbete, medan han, om varan ej är under beslag, för samma förseelse ej kan dömas till högre straff än fängelse i sex månader. Denna olika behandling av två i realiteten jämställda fall synes kommissionen icke tillfredsställande. Önskvärt synes i stället vara, att man uppnår ett likartat bedömande av överträdelse av ransoneringsbestämmelserna oberoende av, huruvida överträdelsen är belagd med straff i allmänna förfogandelagen eller i någon ransoneringsförfattning.

Med hänsyn till vad i nästföregående stycke sagts och vad livsmedelskommissionen i övrigt ovan anfört rörande behovet av strängare straff för överträdelse av ransoneringsbestämmelserna vill kommissionen föreslå, att en allmän höjning vidtages av straffsatserna för samtliga slag av överträdelse av ransoneringsbestämmelserna på så sätt, att straffet för dylika överträdelse, där den tilltalade genom överträdelsen undandragit eller undanhållit eller åsyftat att undandraga eller undanhålla varuförråd av betydande myckenhet eller värde från ransoneringen, eller där eljest försvårade omständigheter föreligga, bestämes till fängelse eller straffarbete i högst två år. Då därigenom straffarbete skulle komma att ingå i straffflatituden, torde riksdagens medgivande till den föreslagna straffskärpningen erfordras. Detta medgivande synes lämpligen kunna erhålla formen av ett bemyndigande i lagform för Kungl. Maj:t att föreskriva, att straffet för överträdelse av ransoneringsbestämmelserna må, under sådana omständigheter, som nyss nämnts, bestämmas till straffarbete i högst två år. På Kungl. Maj:t skulle därefter ankomma att i särskild kungörelse förordna om den ovan föreslagna höjningen av straffsatserna.

Med överträdelse av ransoneringsbestämmelserna torde i detta sammanhang böra jämföras överträdelse av bestämmelser, som Kungl. Maj:t utfärdat till förberedande av ransonering. Det ifrågasatta bemyndigandet från riksdagen torde därför böra gälla även dylika överträdelse. Härigenom skulle Kungl. Maj:t kunna förordna om motsvarande höjning av straffsatserna för överträdelse av bestämmelserna i Kungl. Maj:ts kungörelser den 6 oktober 1939 (nr 706) angående utdelande av inköpskort och den 21 mars

1941 (nr 200) angående särskilda legitimationskort för erhållande av inköpskort för ransonerade varor, m. m. — Det torde utan vidare vara klart, att förfarande, som är belagt med straff enligt Kungl. Maj:ts kungörelse den 19 juli 1941 (nr 670) angående straff i vissa fall för olovligt förvärv av ransonerad vara, m. m.¹, är att anse såsom överträdelse av ransoneringsbestämmelserna och följaktligen går in under det ifrågasatta bemyndigandet till straffhöjning.

Med den här föreslagna formen för riksdagens medverkan till straffhöjningen vinner man, att Kungl. Maj:t i de nya ransoneringsförfattningar, som hädanefter kunna komma att utfärdas, kan intaga de föreslagna högre straffsatserna utan att riksdagens godkännande för varje särskilt fall behöver inhämtas.

I anslutning till vad livsmedelskommissionen sålunda anfört angående höjning av straffskalan för brott mot ransoneringsförfattningarna har kommissionen föreslagit, att motsvarande höjning skulle vidtagas i allmänna förfogandelagens straffskala.

Livsmedelskommissionen har i sin skrivelse vidare föreslagit vissa utvidgningar av de ersättnings- och förverkanderegler, som gälla enligt kungörelsen den 20 december 1940, nr 1032 (ändrad 1941: 671). Kommissionen har sålunda föreslagit bestämmelser av innebörd att, då någon fälles till ansvar enligt någon av ransoneringsförfattningarna eller vissa dem närstående författningar, domstolen tillika *skall*, där ej särskilda förhållanden till annat föranleda, förklara gods eller penningar, som den tilltalade i samband med överträdelsen mottagit, eller varuförråd, som han genom överträdelsen undanhållit eller olovligen använt, förverkade eller, om egendom som sålunda skolat förklaras förverkad ej kan tillrättaskaffas, förplikta den tilltalade att utgiva dess värde. Kommissionen har vidare föreslagit att, då någon fälles till ansvar enligt någon av nyssberörda författningar, domstolen skall äga att, efter ty skäligt finnes, förklara förverkade jämväl de förråd av ransonerade varor, som den tilltalade må äga eller innehava. — I anslutning till vad livsmedelskommissionen sålunda föreslagit har kommissionen vidare anfört, att vissa ändringar borde vidtagas jämväl i allmänna förfogandelagens förverkanderegler i syfte att uppnå överensstämmelse mellan respektive författningar.

Ytterligare har livsmedelskommissionen i sin skrivelse upptagit frågan om meddelande av befogenhet för de centrala kristidsmyndigheterna att, då skäl därtill föreligga, förbjuda handlande att i dika handel med ransonerad vara. Härom anföres följande:

Kommissionen vill även föreslå en annan åtgärd som, vid sidan av skärpta bestämmelser om straff och förverkande, synes ägnad att skapa ökade

¹ Numera ersatt av kungörelse den 5 december 1941, nr 902.

garantier för att ransoneringsbestämmelserna skola efterlevas. Denna åtgärd är, att de centrala kristidsorganen tillerkännas befogenhet att under vissa omständigheter förbjuda handlande att idka handel med ransonerad vara. Enligt kommissionens mening kan det ifrågasättas, om ej den psykologiska effekten av en dylik åtgärd kan bli ännu större än en skärpning av bestämmelserna om straff och förverkande. Som skäl för meddelande av bestämmelser av nu angiven art vill kommissionen även anföra följande.

Det synes ej tillfredsställande, att en handlande, som genom upprepade överträdelser av ransoneringsbestämmelserna eller på annat sätt visat sig olämplig att handhava försäljningen av ransonerade varor, ändock skall få fortsätta att idka handel med dylika varor. Även för den lojala handeln skulle det säkerligen vara av stort värde, att handlande, som i avsevärd mån åsidosätta ransoneringsbestämmelserna, förbjudas idka handel med ransonerade varor. Genom dylikt förfarande av de illojala handlandena lockas nämligen allmänheten att begära motsvarande förmåner även hos de handlande, vilka strängt följa ransoneringsbestämmelserna. Dessa senare utsätts härigenom för risken att kunderna, om deras anspråk avslås, skola gå över till sådana firmor, som visat sig mindre nogräknade. Kan man däremot gallra bort sådana handlande, som befunnits i större utsträckning åsidosätta ransoneringsbestämmelserna, kommer detta med all säkerhet att minska pressen från allmänheten på de lojala handlandena.

Formellt sett äga de centrala kristidsorganen redan enligt gällande ransoneringsförfattningar vissa möjligheter att avstänga en handlande från idkande av handel med ransonerade varor. Då de centrala kristidsorganen enligt ransoneringsförfattningarna regelmässigt äga bestämma den ordning, i vilken försäljning av ransonerad vara får ske, kunna de uppenbarligen, genom att föreskriva, att inköpsbevis för viss ransonerad vara endast skola gälla för inköp hos viss handlande eller att handlande får förnya sitt lager av ransonerad vara endast i den mån det centrala kristidsorganet eller det samma underordnat kristidsorgan så medgiver, ernå det resultatet, att en viss handlande varken kan sälja sitt inneliggande lager eller företaga inköp till utökning av lagret.

Beträffande de flesta ransonerade varor och särskilt då de varor, som falla inom livsmedelskommissionens verksamhetsområde, stöter det emellertid på avsevärda svårigheter, om man på nu angivet sätt vill söka avstänga en handlande från att idka handel med viss ransonerad vara. Det nu gällande ransoneringssystemet för flertalet viktigare ransonerade varor är nämligen uppbyggt på den principen, att förbrukarnas inköpsbevis skola gälla för inköp hos vilka handlande som helst, och att varje handlande skall kunna använda de inköpsbevis, han mottagit vid försäljning i sin rörelse av viss ransonerad vara, för inköp av motsvarande kvantitet av samma vara från annan handlande (partihandlare). Skyldighet att till kristidsmyndighet avgiva regelbundna redovisningar angående försäljningen av ransonerade varor åligger i regel endast vissa partihandlare och tillverkare. Detta ransonerings-system hör ses i motsats till det, som tillämpades under förra världskriget. Då ägde nämligen handlande icke använda av honom i rörelsen mottagna inköpsbevis för inköp hos annan handlande utan hade i stället att såsom redovisning för verkställda försäljningar insända dessa inköpsbevis till ett särskilt kristidsorgan. Efter granskning av redovisningen erhöll handlanden från detta kristidsorgan särskild licens för inköp av den myckenhet varor, som erfordrades för förnyande av hans lager. Med sistnämnda ransonerings-

system erbjöd det uppenbarligen inga svårigheter att betaga handlanden möjlighet att förnya sitt lager, vilket ju förr eller senare måste leda till att handlanden upphörde med försäljning av den ransonerade varan. Annorlunda ställer sig emellertid saken med det ransoneringsystem, som nu tillämpas.

Om man, då fråga är om en vara, där det här ovan angivna ransonerings-systemet tillämpas, vill betaga handlanden möjlighet att idka handel med varan ifråga, skulle det sålunda till en början, då det gällde att förhindra utförsäljning av handlandens inneliggande lager av varan, erfordras ett offentligt tillkännagivande av att utfärdade inköpsbevis ej gälla för inköp hos handlanden i fråga. En dylik åtgärd, vilken skulle komma att innebära en offentlig brännmärkning av handlanden, synes emellertid ägnad att inge befäkligheter, vilka troligen skulle leda till att de centrala kristidsorganen i det längsta komma att draga sig för att tillgripa nu angivna förfarande. Vad härefter angår möjligheterna att avstänga en handlande från fortsatta leveranser av viss ransonerad vara, vilket givetvis är det viktigaste ledet i avstängningsförfarandet, kan detta ske antingen genom ett offentligt tillkännagivande av att handlanden i fråga ej äger för inköp av nya varor begagna sig av de inköpsbevis, han mottagit i sin rörelse, eller ock genom en omläggning av ransoneringsystemet i den riktningen, att en handlande alltid skulle behöva särskilt av kristidsmyndighet utfärdat inköpsbevis för att få inköpa ransonerad vara från annan handlande. Mot den förre utvägen tala emellertid de förut omnämnda betänkligheterna mot ett offentligt tillkännagivande av avstängningsbeslut, och härtill kommer, att ett dylikt avstängningsbeslut lätt skulle kunna kringgåas genom att handlanden i fråga överlämnade sina inköpsbevis till annan handlande, vilken därefter begagnade dem till inköp för den förre handlandens räkning. Den andra utvägen, nämligen att omlägga hela ransoneringsystemet i den riktning, som nyss angivits, skulle åter medföra så avsevärda kostnader för det allmänna, att densamma utan vidare torde kunna lämnas ur räkningen.

Det sagda torde tillräckligt belysa svårigheterna att medelst användande av ransoneringsbestämmelserna åstadkomma, att en viss handlande avstänges från idkande av handel med ransonerad vara. Då emellertid, såsom kommissionen ovan anført, redan vetenskapen om att sådan avstängning kan ske torde vara ägnad att avsevärt öka respekten för ransoneringsförfattningarna, har kommissionen funnit det önskvärt, att en form skapas, genom vilken en sådan avstängning praktiskt kan genomföras. Detta synes kunna ske därigenom att de centrala kristidsmyndigheterna av Kungl. Maj:t tillerkännas befogenhet att meddela förbud för handlande att idka handel med ransonerad vara. I överensstämmelse härmed har inom livsmedelskommissionen utarbetats ett utkast till Kungl. Maj:ts kungörelse angående förbud i vissa fall mot idkande av handel med ransonerade varor. Till de i sagda utkast intagna bestämmelserna vill livsmedelskommissionen foga följande anmärkningar.

Enligt 1 § i utkastet skall central kristidsmyndighet, om handlande i väsentlig mån åsidosätter av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av central kristidsmyndighet meddelade ransonerings- eller prisbestämmelser eller då eljest särskilda skäl därtill äro, äga meddela förbud för handlanden att saluhålla eller försälja sådana ransonerade varor, som falla inom myndighetens verksamhetsområde. Livsmedelskommissionen vill härtill erinra, att enligt vad ovan anförts befogenhet att verkställa sådan av-

stängning i princip måste anses tillkomma de centrala kristidsmyndigheterna redan enligt ransoneringsförfattningarna, ehuru såsom ovan nämnts befohgenheten i praktiken icke lämpligen kan göras gällande.

Meddelande av här avsett förbud torde väl i första hand bli aktuellt i sådana fall, då en handlande befunnits ha i större omfattning eller i ett flertal fall verkställt överlåtelse av ransonerad vara i strid mot gällande ransoneringsbestämmelser. Även andra fall kunna emellertid tänkas, där ett handelsförbud kan anses befogat. Dylikt förbud bör sålunda kunna meddelas, då en handlande lämnat sådana oriktiga uppgifter angående sitt innehav av ransonerad vara, att det kan antagas, att han haft för avsikt att överlåta det ej deklarerade förrådet vid sidan av ransoneringen. Även överträdelse av fastställda normalpriser synes under vissa förhållanden böra kunna föranleda, att handelsförbud meddelas. Något närmare angivande av under vilka omständigheter handelsförbud skall få meddelas har dock icke skett i utkastet. Med hänsyn till de skiftande förhållanden, som kunna tänkas föreligga, har det nämligen ansetts önskvärt, att de centrala krisorganens handlingsfrihet härvidlag ej allt för mycket inskränkes. Det bör i detta sammanhang anmärkas, att det ej synes böra utgöra någon nödvändig förutsättning för att handelsförbud skall få meddelas, att laga kraftägande dom föreligger mot handlanden. Den felande skulle nämligen i så fall genom överklagande kunna under längre tid förhindra meddelandet av dylikt förbud. Meddelat förbud torde i princip böra kunna gälla, så länge de av nu rådande förhållanden föranledda regleringarna kvarstå. Vederbörande centrala kristidsmyndighet bör dock, om den så anser lämpligt, kunna efter viss tid upphäva meddelat förbud; i fall underrättens fällande dom efter överklagande upphäves, läser sålunda anledning till upphävande föreligga. Myndigheten bör även äga avgöra, huruvida förbudet skall gälla allenast viss vara eller eventuellt flera eller samtliga de varor, som falla inom myndighetens verksamhetsområde. Däremot bör myndighet icke kunna meddela förbud beträffande vara, som faller inom annan central kristidsmyndighets verksamhetsområde. För att viss central kristidsmyndighet skall få meddela handelsförbud fordras vidare ej, att den begångna förseelsen berör vara, som faller inom myndighetens verksamhetsområde. Även överträdelse av ransonerings- eller prisbestämmelse beträffande vara, som faller inom annan central kristidsmyndighets verksamhetsområde, kan sålunda föranleda ett av förstnämnda myndighet meddelat handelsförbud.

Statens industrikommission, som under hand fått del av utkast till livsmedelskommissionens ifrågavarande skrivelse, har i ett vid skrivelsen såsom bilaga fogat brev till livsmedelskommissionen av den 19 november 1941 meddelat, att industrikommissionen icke hade något att erinra mot förslagen utan vore beredd att biträda desamma.

Jämväl *statens bränslekommission* har i en till livsmedelskommissionen ställd, av sistnämnda kommission till folkhushållningsdepartementet överlämnad skrivelse förklarat sig i huvudsak biträda livsmedelskommissionens förenämnda förslag. Bränslekommissionen har därvid — jämte det kommissionen gjort vissa uttalanden rörande de särskilda delförslagen, till vilka uttalanden jag senare får återkomma — anfört följande:

Bränslekommissionen har väl hittills inom sitt verksamhetsområde ej haft tillfälle att i vidare mån göra erfarenheter av det slag, som kommit till uttryck i livsmedelskommissionens skrivelse, och behovet av föreskrifter om strängare påföljder för överträdelser mot kristidsförfattningarna har hittills knappast gjort sig kännbart för bränslekommissionens del. På grund av vad livsmedelskommissionen anfört och med hänsyn till de förhållanden, som kunna tänkas uppkomma, därest kristiden kommer att fortfara längre tid, vill bränslekommissionen dock i stort sett biträda de av livsmedelskommissionen framförda förslagen.

Över livsmedelskommissionens förslag hava efter remiss yttranden avgivits av kommerskollegium och socialstyrelsen.

Kommerskollegium har gjort vissa anmärkningar till förslagen om skärpning av straffskalan samt om rätt för kommissionerna att meddela handelsförbud — till vilka anmärkningar jag skall återkomma — men i övrigt har, efter vad i yttrandet anföres, den verkställda granskningen icke föranlett någon erinran från kollegii sida.

Socialstyrelsen har förklarat sig kunna i huvudsak tillstyrka bifall till de förslag i olika hänseenden, som framlagts i livsmedelskommissionens skrivelse. Styrelsen har dock gjort vissa erinringar i fråga om förslaget om rätt för kommissionerna att meddela handelsförbud, vilka erinringar i det följande skola närmare omnämnas.

Beträffande förslaget om höjning av straffskalan anför *bränslekommissionen* i sitt yttrande:

Bränslekommissionen har intet att erinra mot att vissa skärpningar av straffbestämmelserna för överträdelser mot kristidsförfattningarna komma till stånd. Brotten mot dessa författningar kunna till svårighetsgraden vara så starkt skiftande, att det synes önskvärt att vida straffskalor stå till domstolarnas förfogande. Särskilt då fråga är om förfaranden, som gå ut på att genom överträdelser av författningarna i större skala skaffa obehöriga vinster, bör möjlighet finnas att utmäta strängare straff än vad som nu är möjligt. Därest åtgärder vidtagas för beskärande av vissa straffskalor nedåt, vill bränslekommissionen dock tillråda försiktighet.

Kommerskollegium anför i förevarande del i huvudsak följande:

Den straffskärpning för överträdelse av vissa kristidsförfattningar, som det remitterade betänkandet går ut på, är avsedd att få sin lagliga hemul genom en med riksdagens medverkan genomförd fullmaktslag, som bemyndigar Kungl. Maj:t att för vissa mera generellt angivna kristidsförseelser förordna att straffet för överträdelsen skall vara straffarbete i högst två år. Kollegium vill framhålla, att när i fullmaktslagen ifrågavarande förseelser endast generellt beskrivits — varemot i och för sig icke torde vara något att erinra — det ligger vikt uppå, att i de på grundval av denna fullmaktslag utfärdade specialförfattningarna ett exakt angivande sker av de förseelser, för vilka det skärpta straffet kan komma att inträda.

Beträffande de föreslagna utvidgningarna av ersättnings- och förverkandereglerna må nämnas, att *bränslekommissionen* ifrågasatt, om det kunde anses riktigt att utsträcka förverkande till förråd av andra varor än dem, som berördes av det brottsliga förfarandet.

Vad slutligen angår förslaget om rätt för kommissionerna att meddela handelsförbud hava följande uttalanden gjorts.

Bränslekommissionen har i sitt yttrande anfört:

Den föreslagna befogenheten för central kristidsmyndighet att meddela förbud för handlande att idka handel med ransonerade varor väcker visserligen vissa betänkligheter ur den synpunkten, att ett sådant förbud framstår såsom ett långt gående ingrepp i den enskildes näringsfrihet. Med hänsyn till att den föreslagna befogenheten säkerligen skulle verksamt bidra till kristidsföreskrifternas efterlevnad och man får förutsätta, att befogenheten handhaves med varsamhet, anser bränslekommissionen sig emellertid kunna förorda, att förslag i sådan riktning framlägges. Det kan dock ifrågasättas, om ej förutsättningarna för meddelande av förbud äro väl allmänt hållna i det föreliggande förslaget. Man torde kunna utgå ifrån, att förbud ej kommer att meddelas annorledes än i samband med åtal. Måhända borde i lagtexten detta komma till uttryck som en förutsättning för meddelande av förbud. Den i samband med ett åtal verkställda polisutredningen och den därpå följande domstolsbehandlingen skulle innebära en garanti för grundlig och objektiv utredning.

I *kommerskollegii* yttrande anföres härom:

Beträffande utkastet till kungörelse angående förbud i vissa fall mot idkande av handel med ransonerade varor synes det kollegium vara att före- draga, att — därest åtgärder i sådant syfte finnas böra vidtagas — antingen bestämmelsen i fråga erhåller lags karaktär eller ock i lagform ett bemyndigande meddelas Kungl. Maj:t att utfärda ifrågavarande bestämmelser. Vidare vill kollegium ifrågasätta, huruvida det kan vara nödvändigt att låta påföljden i fråga inträda på en så vagt hållen grund, som »då särskilda skäl därtill äro».

Socialstyrelsen anför i förevarande hänseende:

Beträffande utkastet till kungörelse angående förbud i vissa fall mot idkande av handel med ransonerade varor anser styrelsen, att ett dylikt förbud bör kunna inträda endast i det fall, då någon, som idkar handel med vara, i väsentlig mån eftersätter meddelade ransonerings- och prisbestämmelser. Påföljden synes däremot ej böra inträda »då eljest särskilda skäl därtill äro». En utsträckning av rätten att meddela förbud mot idkande av handel med viss vara på en dylik allmän indikation skulle enligt socialstyrelsens uppfattning kunna tolkas som ett obehörigt ingrepp i näringsfriheten. Vidare anser styrelsen, att det — i överensstämmelse med ordalagen i den anförda motiveringen — skulle vara lämpligare att i första hand låta förbudet att idka handel gälla viss vara och blott om särskilda omständigheter tala därför låta förbudet gälla annan vara, som faller inom myndighetens verksamhetsområde.

Departements-
chefen.

Såsom chefen för folkhushållningsdepartementet framhöll i svar å en vid föregående års riksdag inom andra kammaren framställd interpellation angående ransoneringsförfattningarnas straffbestämmelser (andra kammarens protokoll nr 51 för den 17 december 1941), torde de straffmöjligheter, som föreligga enligt gällande bestämmelser, få anses tillräckliga såvitt angår det stora flertalet förseelser på förevarande områden. Emellertid torde den gångna tidens erfarenheter hava givit vid handen, att det för vissa fall skulle vara önskvärt att kunna inskrida med strängare påföljder än vad gällande författningar medgiva. Härvid bör särskilt beaktas, att under den ifrågasvarande brottskategorien inrymmas företeelser av sins emellan mycket olika art: från rena bagatellförseelser till i vinningssyfte begångna gärningar av beskaffenhet att skada folkförsörjningen. I fråga om brott av sistberörda karaktär är det, särskilt i rådande skärpta försörjningsläge, av vikt att kunna inskrida med stränga påföljder. I detta sammanhang bör även framhållas, att det skärpta försörjningsläget i och för sig medför större frestelser till brott mot ransoneringsföreskrifterna än tidigare. Med hänsyn till den inträdda förändringen i försörjningsläget synes det därför påkallat att nu upptaga frågan om utformningen av straffbestämmelserna till omprövning.

Livsmedelskommissionen har föreslagit att för sådana fall av överträdelser mot ransoneringsförfattningarna m. m., där den tilltalade genom överträdelsen undandragit eller undanhållit eller åsyftat att undandraga eller undanhålla varuförråd av betydande myckenhet eller värde eller där eljest försvårande omtändigheter föreligga, straffet skall bestämmas till fängelse eller straffarbete i högst två år; överträdelsen skulle alltså, där omständigheterna vore försvårande, icke kunna sonas med endast böter. Vad till en början angår förslaget om höjning av straffskalans övre gräns från nuvarande sex månaders fängelse till straffarbete i två år synes kommissionens förslag härutinnan vara välgrundat. Med hänsyn till att de ifrågasvarande brotten kunna vara till svårighetsgraden mycket växlande, lär det nämligen vara önskvärt att vida straffskalor stå till domstolarnas förfogande. Det torde därvid vara lämpligt, att straffmaximum bestämmas till av livsmedelskommissionen föreslagna två års straffarbete, varigenom anknytning vinnes till allmänna förfogandelagens straffmaximum.

Livsmedelskommissionens förslag innebär vidare, såsom nyss antytts, en uppdelning av straffskalan; för sådana överträdelser, som icke vore begångna under försvårande omständigheter, skulle den hittillsvarande straffskalan gälla (dagsböter eller fängelse i högst sex månader) medan för brott, förövalade under försvårande omständigheter, straffskalans minimum skulle vara en månads fängelse och dess maximum två års straffarbete. I nuvarande skärpta försörjningsläge äro tvivelsutan de grövre fallen av överträdelser av ransoneringsförfattningarna att anse såsom brott av allvarlig beskaffenhet. Med hänsyn härtill och då det för folkförsörjningen är av betydande intresse, att denna uppfattning på ett påtagligt sätt kommer till uttryck i

straffbestämmelserna, biträder jag kommissionens förslag jämväl i nu förevarande del. Jag vill emellertid förutskicka att, när jag sålunda förordar en begränsning av den strängare straffskalan nedåt, jag utgår från att något snävare regler än de av kommissionen föreslagna skola gälla i fråga om vilka fall av överträdelse, som skola hänföras under denna skala.

Enligt livsmedelskommissionens förslag skulle den strängare straffskalan vara att tillämpa, då den tilltalade undandragit eller undanhållit eller åsyftat att undandraga eller undanhålla varuförråd av betydande myckenhet eller värde eller då omständigheterna eljest äro försvårande. Den omständigheten att överträdelsen gällt en betydande myckenhet av viss vara skulle alltså automatiskt medföra, att överträdelsen ansågs begången under försvårande omständigheter och sålunda hemfölla under den strängare skalan. Emellertid kunna sådana fall förekomma, där brottet, trots att det avsett en betydande myckenhet av varan i fråga, likväl med hänsyn till andra förekommande omständigheter icke är att anse såsom begånget under försvårande omständigheter. Jag förordar därför, att såsom förutsättning för den strängare straffskalans tillämpning endast angives, att omständigheterna äro försvårande, samt att i författningen vidare upptages ett stadgande därom att vid bedömande huruvida omständigheterna äro försvårande särskilt skall beaktas, om gärningen avsett betydande myckenhet av varan eller inköpsbevis, gällande sådan myckenhet, eller avsett ett flertal legitimationskort. Den omständigheten att brottet gällt betydande myckenhet av varan kommer därigenom i allmänhet — men dock icke ovillkorligen — att medföra, att brottet anses begånget under försvårande omständigheter. Vad som i det särskilda fallet skall anses vara »betydande myckenhet» får bedömas med hänsyn till varans art och landets tillgångar å varan i fråga.

För genomförande av den ifrågasatta skärpningen av straffskalan erfordras riksdagens medverkan. Livsmedelskommissionen har föreslagit, att riksdagens medgivande skulle inhämtas i form av ett bemyndigande för Kungl. Maj:t — givet i lagform — att föreskriva att för överträdelse av ransoneringsbestämmelserna m. m. må, där omständigheterna äro försvårande, dömas till straffarbete i högst två år. Med hänsyn till de erinringar, som kunna göras mot en fullmaktslagstiftning av dylik innebörd, synes emellertid den av kommissionen anvisade formen för riksdagens medverkan icke böra anlitas. Eftergift synes icke böra göras från kravet på att i lagen skall finnas direkt angivet vilka brott, som skola drabbas av den strängare påföljden. Lagen torde därför i stället böra så utformas, att den för vissa närmare angivna fall av överträdelse mot ransoneringsförfattningarna m. m. stadgar straff av fängelse eller straffarbete i högst två år.

Emellertid synes lagen så tillvida böra vara av fullmaktslags natur, att lagen angives skola äga tillämpning i fråga om sådana av Kungl. Maj:t i anledning av rådande utomordentliga förhållanden utfärdade författningar, som angå reglering av handeln med eller förbrukningen eller användningen av

vissa varor eller angå åtgärder till förberedande av sådan reglering, under förutsättning tillika att Kungl. Maj:t förordnat om dylik tillämpning beträffande författningarna i fråga. Därigenom vinnes att lagens straffbestämmelser kunna av Kungl. Maj:t göras tillämpliga även i fråga om nytillkommande ransoneringsförfattningar; vad angår redan gällande ransoneringsförfattningar förutsättes, att Kungl. Maj:t omedelbart efter lagens utfärdande genom särskild författning angiver, i fråga om vilka författningar lagen skall äga tillämpning.

Vid angivande av de brottstyper, som vid försvårande omständigheter skola bestraffas enligt den i lagen angivna strängare straffskalan, torde samma brottsbeskrivningar böra användas som de, vilka förekomma i respektive ransoneringsförfattningar. I enlighet härmed torde i lagen böra upptagas följande slag av överträdelser mot ransoneringsförfattningarna, allt i den mån de äro begångna under försvårande omständigheter: överlåtelse eller uttag ur egen rörelse av vara i strid mot stadgande i vederbörlig ransoneringsförfattning; åsidosättande av villkor, som föreskrivits för tillgodonjutande av inköpslicens eller annat tillstånd eller medgivande, varom förmåles i vederbörlig ransoneringsförfattning; förvärv av vara under sådana förhållanden, att förvärvaren är förfallen till ansvar jämlikt någon av ransoneringsförfattningarna; uppsåtlig underlåtenhet att i anteckningar, som skola föras jämlikt ransoneringsförfattningen i fråga, införa uppgift, som bort införas i sådana anteckningar, eller införande i sådana anteckningar av veterligen oriktig uppgift; underlåtenhet att fullgöra deklara-tions-skyldighet, som föreskrivits i ransoneringsförfattning, eller lämnande av veterligen oriktig uppgift vid fullgörande av deklara-tions- eller uppgiftsskyldighet jämlikt sådan författning; obehörigt förskaffande — genom tillgrepp eller annorledes — av inköpslicens eller annat inköpsrättsbevis eller lämnande av medvetet oriktig uppgift i syfte att förskaffa sig eller annan sådant bevis eller att förskaffa sig eller annan sådant bevis å större myckenhet av varan än som eljest skolat erhållas; obehörigt förskaffande av s. k. personkort eller lämnande av medvetet oriktig uppgift i syfte att obehörigen förskaffa sig eller annan sådant kort.

Såsom i ett tidigare sammanhang anmärkts äro straffbestämmelserna i de särskilda ransoneringsförfattningarna icke tillämpliga, därest den brottslige för gärningen i fråga är förfallen till ansvar enligt allmänna förfogandelagen. Jämväl i de fall, då gärningen med hänsyn till att den begåtts under försvårande omständigheter är att bestraffa enligt den nu föreslagna lagen, torde motsvarande regel böra gälla. De för ransoneringsbrotten uppställda straffbestämmelserna — vare sig de upptagits i vederbörlig ransoneringsförfattning eller i den nu föreslagna lagen — böra sålunda vara subsidiära i förhållande till förfogandelagens straffregler. I den föreslagna lagen torde därför böra införas ett stadgande av innehåll att till straff enligt lagen icke må dömas, där gärningen är straffbar enligt allmänna förfogandelagen.

I detta sammanhang må erinras om att tillgrepp av ransoneringskort enligt det förslag till lag om ändring i vissa delar av strafflagen, som framlagts i proposition nr 4 till årets riksdag, är att hänföra under stöldbestämmelserna. Förslaget intager sålunda härutinnan en annan ståndpunkt än hittillsvarande rättspraxis. Den föreslagna lagen är avsedd att träda i kraft den 1 januari 1943. Det oaktat torde, med hänsyn till angelägenheten av att omedelbart få genomfört en straffskärpning beträffande tillgrepp av ransoneringskort, den av mig föreslagna lagen böra gälla jämväl i fråga om sådana tillgrepp. Till undvikande av att tillgrepp av ransoneringskort efter ikraftträdandet av strafflagändringen blir straffbar såväl enligt allmänna strafflagen som enligt den nu föreslagna lagen torde i sistnämnda lag lämpligen böra stadgas, att till straff enligt denna lag icke skall dömas, där gärningen enligt strafflagen är belagd med strängare straff.

I anslutning till det sist anförda må anmärkas, att i det straffrättskommitténs betänkande, som ligger till grund för nyssnämnda proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av strafflagen, m. m., frågan om det straffrättsliga bedömandet av tillgrepp av ransoneringskort upptagits till behandling närmast med avseende å sådana ransoneringskort, som direkt gälla för inköp av ransonerad vara. Kommitténs uttalanden gälla m. a. o. icke i fråga om personkorten och sådana beredskapskort, som ännu icke förklarats gälla för inköp av viss vara. Enligt vad som under hand inhämtats från straffrättskommittén, anser kommittén emellertid för sin del, att tillgrepp av person- eller beredskapskort i förevarande hänseende är att jämställa med tillgrepp av ransoneringskort. Gentemot denna uppfattning har jag intet att erinra. — Inköpslicenser och andra liknande bevis om rätt till inköp av ransonerad vara torde i förevarande hänseende vara att jämställa med ransoneringskort.

Med den ändring av straffskalan i fråga om överträdelser av ransoneringsförfattningarna, jag i det föregående har föreslagit, kommer denna straffskala att i visst hänseende bliva strängare än allmänna förfogandelagens. Enligt sistnämnda lag må för överträdelser av lagens bestämmelser dömas till dagsböter eller fängelse (intill två år) ävensom, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, till straffarbete i högst två år. Enligt den nu föreslagna lagen skall däremot till fängelse eller straffarbete i högst två år dömas, så snart omständigheterna äro försvårande. En dylik olikhet är uppenbarligen icke tillfredsställande, detta i all synnerhet om straffet i de fall, där gärningen innefattar brott mot såväl ransoneringsförfattning som förfogandelagen, skall utmätas allenast jämlikt sistnämnda lag. Det synes därför erforderligt att motsvarande ändring vidtages i förfogandelagen, så att fängelse eller straffarbete jämväl enligt denna lag utdömes så snart omständigheterna äro försvårande. Jag torde i annat sammanhang få förelägga Kungl. Maj:t förslag till sådan ändring.

I enlighet med vad jag i det föregående anført har inom folkhushållnings-

departementet upprättats förslag till lag om straff för överträdelse av vissa ransoneringsförfattningar m. m. (bilaga 1). Enligt förslaget skall lagen träda i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling. Någon tidsbegränsning av lagen — utöver den som ligger däri att lagen överhuvud gäller endast i fråga om sådana ransoneringsförfattningar, som Kungl. Maj:t utfärdar i anledning av rådande utomordentliga förhållanden — torde icke böra föreskrivas. Lagen torde sålunda böra gälla tills vidare. Lagen bör upphävas, så snart något behov av densamma icke längre föreligger.

Över det upprättade förslaget bör lagrådets utlåtande inhämtas. Innan jag hemställer härom, torde jag emellertid få anföra följande angående de ytterligare förslag, som livsmedelskommissionen i förevarande sammanhang framlagt.

Förutom skärpning av straffskalan har livsmedelskommissionen föreslagit vissa utvidgningar av de ersättnings- och förverkanderegler, som gälla enligt kungörelsen den 20 december 1940 (nr 1032) angående särskilda påföljder vid olovlig överlåtelse av vissa ransonerade varor m. m. (ändrad genom kungörelse den 19 juli 1941, nr 671). I enlighet med vad kommissionen föreslagit torde sådana utvidgningar av de gällande reglerna böra vidtagas, att den brottslige regelmässigt går förlustig vad han genom överträdelsen emottagit eller genom överträdelsen förvärvat eller undanhållit. Utfärdandet av föreskrifter i nu berört hänseende torde ankomma på Kungl. Maj:t. Jag anhåller emellertid att få anmäla detta ärende i samband med den förnyade anmälan av frågan om skärpning av straffskalan, som bör ske efter det riksdagen förehaft sistnämnda fråga till behandling. — Såsom livsmedelskommissionen anfört, torde vissa ändringar jämväl böra vidtagas i förfogandelagens förverkanderegler; denna fråga torde emellertid få anmälas i samband med den förut anmärkta frågan om ändring av förfogandelagens straffskala.

Slutligen har livsmedelskommissionen föreslagit, att de centrala kristidsmyndigheterna skulle tillerkännas befogenhet att under vissa omständigheter förbjuda handlande att idka handel med ransonerade varor. Kommissionen har härvid gjort gällande, att den föreslagna befogenheten icke innebure någon egentlig utvidgning av kommissionernas befogenheter, eftersom kommissionerna redan enligt ransoneringsförfattningarna måste anses hava rätt att avstänga en handlande från att idka handel med viss ransonerad vara. Svårigheterna att genomföra en avstängning med stöd allenast av ransoneringsförfattningarna vore emellertid betydande och kommissionen hade därför funnit det önskvärt att en form tillskapades, genom vilken avstängningen praktiskt kunde genomföras.

Helt visst innebär avstängandet av en handlande från rätten att idka handel med ransonerade varor ett betydande och för handlanden mycket kännbart ingrepp. I nuvarande försörjningsläge tala emellertid starka skäl för att

möjligheter likväl tillskapas för att genomföra en sådan avstängning. Det må sålunda framhållas, att redan vetskapen om att en dylik möjlighet förelåge skulle i avsevärd grad öka respekten för ransoneringsförfattningarnas bestämmelser. Vidare må framhållas att för det stora flertalet handlande, vilka önska lojalt följa regleringsbestämmelserna, den föreslagna befogenheten bör vara till gagn. Kan man genom hotet om avstängning vinna ökad respekt för ransoneringsförfattningarna hos det fåtal handlande, som hitintills icke varit så nogräknade, måste nämligen detta — såsom kommissionen framhållit — för de lojala handlandena medföra den fördelen, att de i mindre mån bliva utsatta för press från allmänhetens sida.

Med hänsyn till vad sålunda anförts är jag för min del beredd att i huvudsak tillstyrka förslaget. Emellertid synes befogenheten att meddela förbud mot idkande av handel böra begränsas till att avse de fall, där handlande i väsentlig mån åsidosätter meddelade ransonerings- eller prisbestämmelser. Befogenheten bör sålunda icke, såsom livsmedelskommissionen föreslagit, gälla även eljest då särskilda skäl därtill äro. Med hänsyn till åtgärdens djupt ingripande natur synes det nämligen angeläget, att befogenheten icke må utövas annat än i de i författningen preciserade fallen. — Vidtages denna begränsning torde det icke vara erforderligt att, såsom bränslekommissionen ifrågasatt, uppställa krav på åtals anhängiggörande såsom en formlig förutsättning för meddelande av handelsförbud.

Den föreslagna befogenheten att meddela handelsförbud torde böra gälla med avseende å den som idkar handel med varorna i fråga. Härunder avses skola inbegripas dels den som yrkesmässigt bedriver verksamhet, bestående i inköp av varor och deras försäljning i väsentligen samma skick, dels ock den som yrkesmässigt avyttrar varor som han själv tillverkat eller berett; däremot är det icke avsett att försäljning av lantmannaprodukter och andra råvaror, som säljaren utvunnit från en honom tillhörig eller av honom brukad fastighet, skall inbegripas under stadgandet. Anmärkas må emellertid att — även om stadgandet sålunda avses skola gälla också i fråga om den som avyttrar av honom tillverkade varor — stadgandet likväl icke lär kunna annat än i undantagsfall vinna tillämpning gentemot en sådan näringsidkare; befogenheten torde här av praktiska skäl icke kunna utnyttjas annat än i sådana fall, där den av vederbörande bedrivna tillverkningen och försäljningen är utan betydelse för folkförsörjningen.

Jämväl i vissa andra hänseenden än förut nämnts synas jämkningar böra vidtagas i de av livsmedelskommissionen föreslagna bestämmelserna. Enligt kommissionens förslag till författning i ämnet skall meddelat förbud principiellt gälla *alla* ransonerade varor, som falla inom vederbörande kommissions verksamhetsområde. Därvid göres emellertid den reservationen, att förbudet må begränsas till att avse allenast viss vara eller vissa varor. Förbud skall enligt förslaget kunna av viss kommission meddelas, oaktat vederbörande icke begått någon förseelse, som berör till denna kommissions verksamhets-

område hörande varor. Med hänsyn till att handelsförbudet icke bör i något fall göras mera vittomfattande än förhållandena påkalla torde emellertid de ifrågavarande bestämmelserna böra så utformas, att meddelat förbud skall gälla den vara, beträffande vilken förseelsen begåtts, ävensom, i den mån myndigheten finner särskilda förhållanden därtill föranleda, övriga till myndighetens verksamhetsområde hörande ransonerade varor. Emellertid torde det i vissa fall vara önskvärt att kunna utsträcka förbudet även till varor, som visserligen i ransoneringshänseende falla under annan central kristidsmyndighet men som i övrigt äro jämförliga med eller eljest närstående de med förbudet avsedda varorna. Med hänsyn härtill torde ytterligare böra stadgas att, där central kristidsmyndighet meddelat handelsförbud beträffande vissa varor, annan central kristidsmyndighet må, i den mån särskilda förhållanden därtill föranleda, utsträcka förbudet att gälla jämväl beträffande ransonerade varor hörande till sistnämnda myndighets verksamhetsområde.

Såsom livsmedelskommissionen föreslagit bör meddelat handelsförbud gälla så länge varan i fråga är underkastad ransonerings eller till dess förbudet dessförinnan av vederbörande kommission upphäves. I författningen torde vidare böra utsägas, att den av handelsförbud drabbade handlanden skall äga att få de förbjudna varorna inlösta genom vederbörande kommissions försorg i den ordning och i enlighet med de närmare bestämmelser myndigheten meddelar. Självfallet bör denna rätt icke hava avseende å sådana varupartier, som enligt gällande bestämmelser skola vara förverkade. Ej heller bör rätten gälla i fråga om sådana partier, som inköpts eller tillverkats efter det handelsförbudet delgivits vederbörande.

Enligt livsmedelskommissionens utkast till författning i ämnet skall handlande, som bryter mot handelsförbudet, straffas med dagsböter eller fängelse. Mot det föreslagna stadgandet har jag intet att erinra. Det bör framhållas att, därest försäljningen även innebär överträdelse av vederbörlig ransoneringsförfattning, gärningen blir straffbar jämväl enligt de för dylika överträdelser gällande straffreglerna och sålunda kan vid försvårande omständigheter medföra straffarbetsstraff enligt den i det föregående föreslagna lagen.

I författningen angående handelsförbud torde vidare böra upptagas vissa ersättnings- och förverkanderegler med avseende å de fall, där handlande bryter mot meddelat förbud. Enligt livsmedelskommissionens mening skulle den föreslagna kungörelsen angående särskilda påföljder vid överträdelser av ransoneringsförfattningarna äga tillämpning jämväl vid överträdelse av handelsförbud. Emellertid synes det, såvitt angår förevarande område, lämpligt att ersättnings- och förverkanderegler införas i den författning som i övrigt reglerar frågan om meddelande av handelsförbud. Vad angår bestämmelsernas materiella innehåll torde böra stadgas att, om någon fälles till ansvar för överträdelse av meddelat handelsförbud, domstolen skall, där

ej särskilda förhållanden till annat föranleda, förklara gods eller penningar, som den tilltalade i samband med överträdelsen emottagit, ävensom de ytterligare förråd av de av förbudet omfattade varorna, som den tilltalade äger eller innehar, förverkade; om egendom, som skolat förklaras förverkad, ej kan tillrättaskaffas, bör den tilltalade i stället förpliktas utgiva dess värde. De sålunda föreslagna påföljderna kunna otvivelaktigt drabba ganska hårt; i nuvarande försörjningsläge lär det emellertid vara befogat att gå relativt hårt fram mot en handlande vilken, såsom här förutsättes, dels förbrutit sig mot ransonerings- eller prisbestämmelserna i sådan grad att handelsförbud meddelats, dels ock brutit mot det sålunda meddelade förbudet. Det må även erinras, att de föreslagna ersättnings- och förverkandepåföljderna icke äro ovillkorliga.

Äges varuförråd, som enligt de förenämnda reglerna kan förklaras förverkat, av annan än den tilltalade bör förverkandepåföljden icke få ådömas med mindre ägaren, där han är känd och anträffbar med stämning, erhållit underrättelse om målet i den ordning, som gäller för delgivning av stämning. Har ägaren gjort vad på honom ankommit till förhindrande av olaga försäljning, torde nämligen något förverkandebeslut icke böra komma i fråga; och självfallet bör ägaren beredas tillfälle att förebringa den utredning härutinnan han kan vilja åberopa.

I författningen om handelsförbud torde vidare böra upptagas vissa bestämmelser angående försäljning av förverkad egendom, angående husbondeansvar för handlanden m. m.

Med utgångspunkt från livsmedelskommissionens förslag och under beaktande av de synpunkter jag i det föregående framlagt har inom folkhushållningsdepartementet upprättats förslag till lag om förbud i vissa fall mot handel med ransonerade varor, av den lydelse bilaga 2 till detta protokoll utvisar. Lagen torde böra gälla tills vidare och upphävas så snart något behov av densamma icke längre föreligger. Lagförslaget torde böra underställas riksdagen.

Föredraganden hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över förenämnda förslag till *lag om straff för överträdelser av vissa ransoneringsförfattningar m. m.* samt till *lag om förbud i vissa fall mot handel med ransonerade varor*, av den lydelse bilagor till detta protokoll utvisa, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Sven Persson.

F ö r s l a g

till

L a g**om straff för överträdelser av vissa ransoneringsförfattningar m. m.**

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

I fråga om brott mot sådana av Konungen i anledning av rådande utomordentliga förhållanden utfärdade författningar, som angå reglering av handeln med eller förbrukningen eller användningen av vissa varor eller angå åtgärder till förberedande av sådan reglering, skall i den mån Konungen därom förordnar, jämte de i författningarna meddelade straffbestämmelserna, gälla vad i denna lag stadgas.

2 §.

Med fängelse eller straffarbete i högst två år straffes, där omständigheterna äro försvårade,

1) den som överlåter eller ur egen rörelse uttager vara i strid mot vad som är stadgat i författning, i fråga om vilken denna lag äger tillämpning, eller som bryter mot villkor, som med stöd av sådan författning föreskrivits för tillgodonjutande av inköpslicens eller annat tillstånd eller medgivande varom i författningen förmäles;

2) den som förvärvar vara under sådana förhållanden, att han är förfallen till ansvar jämlikt författning i fråga om vilken denna lag äger tillämpning;

3) den som uppsåtligen underlåter att i anteckningar, som skola föras jämlikt författning i fråga om vilken denna lag äger tillämpning, införa uppgift som bort i sådana anteckningar införas eller som i sådana anteckningar inför veterligen oriktig uppgift;

4) den som underlåter att fullgöra deklARATIONSSKYLDIGHET, som åligger honom jämlikt författning i fråga om vilken denna lag äger tillämpning, eller som lämnar veterligen oriktig uppgift vid fullgörande av deklARATIONSSKYLDIGHET, som åligger honom jämlikt sådan författning;

5) den som obehörigen förskaffar sig eller annan sådan inköpslicens eller sådant inköpskort eller annat bevis om rätt till förvärv av vara, som utfärdats

med stöd av författning i fråga om vilken denna lag äger tillämpning, eller som, i syfte att obehörigen förskaffa sig eller annan sådant bevis eller att förskaffa sig eller annan sådant bevis å större myckenhet av varan än som eljest skolat erhållas, till vederbörande myndighet eller dess ombud lämnar medvetet oriktig uppgift;

6) den som obehörigen förskaffar sig eller annan legitimationskort, som med stöd av författning i fråga om vilken denna lag äger tillämpning utfärdats för möjliggörande av kontroll vid utdelning av inköpskort för ransonerade varor och av andra dylika handlingar, eller som, i syfte att obehörigen förskaffa sig eller annan sådant legitimationskort, till vederbörande myndighet eller dess ombud lämnar medvetet oriktig uppgift.

Vid bedömande huruvida omständigheterna äro försvårande skall särskilt beaktas, om gärningen avsett betydande myckenhet av varan eller bevis angående sådan myckenhet eller avsett ett flertal legitimationskort.

Ej må till straff enligt denna lag dömas, där gärningen är straffbar enligt allmänna förfogandelagen eller är enligt strafflagen med strängare straff belagd.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

F ö r s l a g

till

L a g**om förbud i vissa fall mot handel med ransonerade varor.**

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Har Konungen i anledning av rådande utomordentliga förhållanden genom särskild författning förordnat, att vara icke må försäljas eller eljest överlåtas annat än i den ordning, som i författningen angives, eller i den ordning och under de villkor vederbörande centrala kristidsmyndighet bestämmer, må efter Konungens bemyndigande den centrala kristidsmyndigheten, därest någon som idkar handel med den sålunda ransonerade varan i väsentlig mån åsidosätter av Konungen eller av kristidsmyndighet beträffande varan meddelad ransonerings- eller prisbestämmelse, meddela förbud för honom att saluhålla eller försälja eller annorledes överlåta sådan vara ävensom, i den mån myndigheten finner särskilda förhållanden därtill föranleda, övriga till myndighetens verksamhetsområde hörande ransonerade varor.

Har central kristidsmyndighet meddelat förbud enligt första stycket, må annan central kristidsmyndighet som erhållit i samma stycke avsett bemyndigande, i den mån särskilda förhållanden därtill föranleda, utsträcka förbudet att gälla jämväl ransonerade varor hörande till sistnämnda myndighets verksamhetsområde.

Förbud, varom i denna paragraf förmäles, skall delgivas vederbörande i den ordning, som angående delgivning av stämning är stadgad.

2 §.

Förbud att saluhålla eller överlåta vara gäller så länge av Konungen meddelat förordnande, som i 1 § sägs, gäller med avseende å varan eller till dess förbudet dessförinnan av vederbörande centrala kristidsmyndighet upphäves.

3 §.

Då förbud meddelats jämlikt 1 § äger den, för vilken förbudet meddelats, få de förråd av de av förbudet omfattade varorna, som han vid del-

givningen av förbudet äger, inlösta genom vederbörande centrala kristidsmyndighets försorg i den ordning och enligt de närmare bestämmelser myndigheten meddelar.

4 §.

Saluhåller eller överlåter någon vara i strid mot förbud, som i 1 § sägs, straffes med dagsböter eller fängelse.

5 §.

Fälles någon till ansvar jämlikt 4 § skall domstolen, där ej särskilda förhållanden till annat föranleda, förklara gods eller penningar, som den tilltalade i samband med överträdelsen mottagit, ävensom de förråd av de av förbudet omfattade varorna, som den tilltalade äger eller innehar, förverkade eller, om egendom som sålunda skolat förklaras förverkad ej kan tillrättaskaffas, förplikta den tilltalade att utgiva dess värde.

Åges varuförråd, som i föregående stycke avses, av annan än den tilltalade, må förrådet icke förklaras förverkat med mindre ägaren, där han är känd och anträffbar med stämning, erhållit underrättelse om målet i den ordning, som angående delgivning av stämning är stadgad.

Förklaras vara jämlikt denna paragraf förverkad, skall även emballage eller kärl, i vilket varan förvaras, vara förverkat.

6 §.

Förverkad egendom skall försäljas mot skälig betalning och under iakttagande av de föreskrifter, som gälla för överlåtelse av egendom av det slag varom fråga är.

Har varuförråd, som i 5 § avses, tagits i beslag jämlikt lagen om vissa tvångsmedel i brottmål må, därest varan är underkastad förskämning eller snar förstörelse, myndighet som förordnat om beslaget eller, där beslaget verkställts utan sådant förordnande, den myndighet, på vilken ankommer att pröva huruvida beslaget skall bestå, genast försälja egendomen under iakttagande av bestämmelserna i första stycket.

7 §.

Husbonde ansvarar för förseelse, varom i 4 § förmåles, som begås av hans husfolk eller i hans arbete antagen person, liksom vore förseelsen begången av honom själv, såframt ej omständigheterna göra sannolikt att förseelsen skett utan hans vetskap och vilja.

8 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, ävensom behållna försäljningssumman för förverkad egendom eller belopp, som jämlikt 5 § utgives i stället för sådan egendom, skola tillfalla kronan.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 3 mars 1942.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden FORSSMAN,
BELLINDER,
regeringsrådet LUNDEVALL,
justitierådet STERZEL.

Enligt lagrådet den 24 februari 1942 tillhandakommet utdrag av protokoll över folkhushållningsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 13 februari 1942, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till *lag om straff för överträdelser av vissa ransoneringsförfattningar m. m.* samt till *lag om förbud i vissa fall mot handel med ransonerade varor.*

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av byråchefen för lagärenden i folkhushållningsdepartementet hovrättsrådet Rolf Dahlgren.

Förslagen föranledde följande yttrande av lagrådet.

Förslaget till lag om straff för överträdelser av vissa ransoneringsförfattningar m. m.

Ransoneringsförfattningarnas straffbestämmelser innehålla såsom regel en straffskala omfattande dagsböter och fängelse i högst sex månader. Enligt förslaget skall vid sidan av denna straffskala kunna införas en annan, som omfattar fängelse eller straffarbete i högst två år men icke dagsböter. Denna strängare straffskala skall äga tillämpning där omständigheterna äro försvårande, varvid särskilt skall beaktas om gärningen avsett betydande myckenhet av varan eller bevis angående sådan myckenhet eller avsett ett flertal legitimationskort. Eftersom alla fall, där omständigheterna äro försvårande, brutits ut ur den lindrigare straffskalan, kommer enligt denna fängelse upp till sex månader att kunna ådömas, även om omständigheterna ej ens i någon mån äro försvårande. Till undvikande härav torde förslaget böra ändras antingen så att endast böter upptagas i den lindrigare straffskalan eller också på det sättet att såsom förutsättning för

en tillämpning av den strängare straffskalan uppställas att brottet med hänsyn till omständigheterna är att anse såsom grovt. Sistnämnda alternativ synes vara att föredraga. Såsom exempel på omständigheter som i allmänhet låta brottet framstå såsom grovt kunna upptagas de i förslaget anförda exemplen på försvårande omständigheter.

Även i formellt avseende torde 2 § böra något jämkas.

Förslaget till lag om förbud i vissa fall mot handel med ransonerade varor.

Enligt 3 § äger den, för vilken meddelats förbud jämlikt 1 §, att få de av förbudet omfattade varorna, som han vid delgivningen av förbudet äger, inlösta i den ordning och enligt de närmare bestämmelser vederbörande centrala kristidsmyndighet meddelar. Myndigheten har alltså att bestämma inlösningspriset. Efter vilka grunder detta skall ske anges icke i paragrafen, utan det ankommer på myndigheten att fastställa en skälig ersättning. Då inlösta förråd uppenbarligen i regel skola avyttras i öppna marknaden, lär ersättningen merendels komma att bestämmas efter varornas normala inköpspris vid övertagandet och således utan tillägg av handelsvinst. Om ägaren icke påkallar varas inlösen men förordnande meddelas, att varan skall avstås enligt allmänna förfogandelagen, lär vara tydligt att vid ersättningens bestämmande jämlikt 14 § nämnda lag hänsyn måste tagas till det meddelade försäljningsförbudet, så att ägaren icke erhåller ersättning efter andra grunder än som skolat tillämpas, därest inlösningsförfarande enligt 3 § i förevarande förslag kommit till stånd. Vad nu sagts föranleder ingen ändring i förslaget, dock torde böra upptagas uttryckligt stadgande därom att vid varas inlösen ägaren skall erhålla skälig ersättning.

Enligt allmänna förfogandelagen skall ersättning för förnödenhet, som avstås, bestämmas av riksvärderingsnämnden. Jämväl enligt rekvisitions- och förfogandelagstiftningen i övrigt ankommer det i sista hand på denna nämnd att fastställa ersättning. Det torde saknas skäl att vid varas inlösen enligt förevarande lag stadga annan ordning för ersättningens bestämmande i de fall, då enighet om priset icke kan vinnas, än som gäller enligt nyssnämnda lagstiftning. Lagrådet hemställer därför, att föreskrift måtte meddelas av innebörd att i sådant fall ersättningen skall bestämmas av riksvärderingsnämnden.

Bestämmelser om rätt att överklaga central kristidsmyndighets beslut hava icke upptagits i lagförslaget. Sådana bestämmelser, vilka i händelse 3 § avfattas i enlighet med vad ovan förordats icke böra avse beslut jämlikt samma paragraf, torde meddelas i lagen. Lagrådet hemställer, att i en ny paragraf måtte upptagas stadgande av innehåll att klagan över beslut, som central kristidsmyndighet meddelat i fråga om tillämpning av 1 eller 2 §, skall föras hos Konungen genom besvär, vilka skola hava inkommit till folkhushållningsdepartementet före klockan tolv å trettionde dagen efter den, då kla-

ganden erhöill del av beslutet, samt att klagan icke må föras öfver beslut, som avser tillämpning av 3 §.

Mål av nu nämnd beskaffenhet äro till sin rättsliga natur likartade med dem, vilkas prövning enligt gällande lagstiftning ankommer på regeringsrätten. Med hänsyn härtill torde i regeringsrättslagen böra stadgas, att mål om förbud mot vidare utövande av handel med ransonerad vara eller om vägrad återkallelse av sådant förbud skola tillhöra regeringsrättens upptagande och avgörande. Stadgandet torde lämpligen kunna infogas i 2 § 14:o).

Ur protokollet:

G. Lindencrona.

---

*Utdrag av protokollet över folkhushållningsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 6 mars 1942.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler t. f. chefen för folkhushållningsdepartementet, statsrådet Bergquist, lagrådets den 3 mars 1942 angivna utlåtande över de den 13 februari 1942 till lagrådet remitterade förslagen till lag om straff för överträdelser av vissa ransoneringsförfattningar m. m. samt lag om förbud i vissa fall mot handel med ransonerade varor.

Föredraganden anför:

I anledning av vad lagrådet erinrat rörande förslaget till *lag om straff för överträdelser av vissa ransoneringsförfattningar m. m.* torde såsom förutsättning för tillämpning av den i 2 § angivna straffskalan böra stadgas, att brottet med hänsyn till omständigheterna är att anse såsom grovt. Såsom exempel på omständigheter, som i allmänhet låta brottet framstå såsom grovt, böra upptagas de i förslaget anförda exemplen på försvarande omständigheter. Förutom denna ändring torde vissa jämkningar av redaktionell art böra vidtagas. Även rubriken till lagen torde böra något jämkas.

Beträffande förslaget till *lag om förbud i vissa fall mot handel med ransonerade varor* har lagrådet till en början framhållit, att i 3 § borde upptagas uttryckligt stadgande om rätt för ägare av vara att vid inlösen därav erhålla skälig ersättning, varjämte lagrådet hemställt om meddelande av föreskrift av innebörd att ersättningen, i fall då enighet icke kan vinnas, skall bestämmas av riksvärderingsnämnden. Jag har icke något att erinra mot det föreslagna förtydligandet av 3 §. Ej heller vill jag — även om det inlösningsförfarande, varom här är fråga, icke är fullt jämförligt med sådant avstående som i rekvisitions- och förfogandelagstiftningen avses — motsätta mig att ersättningsfrågan lägges under riksvärderingsnämndens prövning jämväl vid inlösen enligt den nu föreslagna lagen.

Lagrådets hemställan om upptagande i lagen av vissa bestämmelser dels om rätt att hos Kungl. Maj:t överklaga beslut jämlikt 1 eller 2 §, dels ock

om förbud mot klagan över beslut jämlikt 3 § synes böra bifallas. Föreskrift torde samtidigt böra meddelas, att myndighets beslut jämlikt 1 eller 2 § skall utan hinder av förd klagan lända till efterrättelse intill dess anorlunda förordnas.

Lagrådet har slutligen uttalat, att mål om förbud mot vidare utövande av handel med ransonerad vara eller om vägrad återkallelse av sådant förbud borde tillhöra regeringsrättens upptagande och avgörande. Det vill emellertid synas lämpligare, att ärenden av nu ifrågavarande slag avgöras av Kungl. Maj:t i statsrådet, detta med hänsyn till ärendenas nära samband med de i sådan ordning handlagda ärendena rörande ransoneringsförfattningarnas tillämpning.

Föredraganden hemställer här efter, att de i enlighet med vad ovan angivits ändrade förslagen till *lag om straff för överträdelser av vissa ransoneringsförfattningar* samt *lag om förbud i vissa fall mot handel med ransonerade varor* måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Curt Nordwall.